

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อเสนอการพัฒนา

กรุงเทพมหานครและปริมณฑล: แนวทางการพัฒนาหลักและแผนงานการลงทุนในช่วง
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (2530-2534) กรุงเทพมหานคร, 2529.

จังหวัดนนทบุรี, สำนักงาน. ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค นนทบุรี 2525. นนทบุรี: โรงพิมพ์
สถานส่งเสริมและศึกษานานาชาติ, 2526.

✓ ชัยดี วายลี. การวิเคราะห์ข้อมูลทางภูมิศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: กิ่งจันทร์การพิมพ์, 2527.

✓ _____ . ภูมิศาสตร์เมือง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงจันทร์, 2528.

บุญกิจ ว่องไวกิจไพศาล. เศรษฐกิจเมือง. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์, 2525.

ประพันธ์ เควตนันท์. เศรษฐกิจภูมิภาค. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2520.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. สมุดรายนสถิติจังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
สถิติแห่งชาติ, 2527.

เอกสารอื่น ๆ

✓ กนก วงศ์ตระหง่าน. "การเกิดและการขยายเมืองกรุงเทพฯ: การศึกษาทางการเปลี่ยนแปลง."
กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

✓ จารุวรรณ ธารงเกียรติ. "การศึกษาการเจริญเติบโตของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี: การศึกษา
การใช้ประโยชน์ที่ดินชุมชนประชาธิปไตยและคลองหลวง" ภาควิชาการวางแผนภาคและ
เมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

✓ วิชัย เกตตะพันธ์. "การศึกษาเพื่อกำหนดบทบาทและหน้าที่ของชุมชนเมืองในเขตปริมณฑลของ
กรุงเทพมหานคร" ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

✓ เล่าวสภขันธ์ ไสยวรรณ. "การพัฒนาพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยในอำเภอเมืองนนทบุรี." วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

สัมภาษณ์

ปริญญา นาคสวัสดิ์. รองผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี. สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2528.

สุกิจ จุลละนันท์, ดร. ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี. สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2528.

ภาษาอังกฤษ

Berryman Brian J. L, and Honton, Frank E. Geographic Perspectives on Urban Systems. Englewood Cliffs, N. J. : Prentice-Hall, 1970.

Bish, Robert L., and Kink, Robert J. Economic Principles and Urban Problems. New Jersey: Prentice-Hall, 1974.

Bish, Robert L., and Nourse, Hugh O. Urban Economics and Policy Analysis. USA: Mc Graw-Hill Book Company, 1975.

Dyos, H. J. The Study of Urban History. Southamton: Edward Arnold London, 1976.

Dwyer, D. J. The City as a Center of Change in Asia. Hong Kong: Hong Kong University Press, 1972.

Goodall, Brian. The Economics of Urban Areas. Great Britain: Pergamon Press, 1978.

Gunn, Angus M. Habitat: Human Settlements in an Urban Age. London: Pergamon Press, 1978.

Haggett, Peter. Locational Analysis in Human Geography. New York: St. Martin's Press, 1970.

Hancock, Tom. Growth and Change in the Future City Region. London: International Textbook Company Limited, 1976.

Hawley, Amos H. Human Ecology. New York: The Ronald Press, 1960.

Leinwand, Gerald, The City as a Community. New York: Washington Square Press, 1970.

Ley, David. A Social Geography of the City. New York: Harper and Row Publishers, 1983.

Lim, William. Equity and Urban Environment in the third World.

Singapore: DP CONSULTANT Service Pte.Ltd., 1975.

Heedham, Barrie. How Cities Work, an Introduction. Devon: Pergamon Press, 1977.

Reissman, Leonard. The Urban Process. New York: The Free Press, 1970.

Stewart, Murray. The City: Problems of Planning. Great Britain: Penguin Education, 1974

Thomlinson, Ralph. Urban Structure: The Social and Spatial Character of Cities. New York: Random House, Inc., 1969.

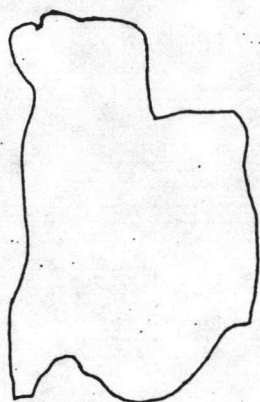

ภาคผนวก

การวิเคราะห์รูปร่างของเมืองที่ศึกษา

นอกจากการพิจารณารูปร่างของเมืองด้วยการสังเกตจากแผนที่แล้ว ในทางวิชาการ ภูมิศาสตร์ยังมีวิธีการวิเคราะห์รูปร่างของเมืองเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจว่า รูปร่างของเมือง ควรจะมีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกับอะไร เพราะมีเมืองบางเมืองซึ่งไม่สามารถจำแนกรูปร่างได้ อย่างชัดเจน เช่นมีลักษณะคดไปคดมาหรือเว้าแหว่ง ดังตัวอย่างที่ยกมาแสดงประกอบจะเห็นได้ว่า

มีรูปร่างแปลก ไม่สามารถตัดสินใจได้ทันทีว่ามีลักษณะ ไกลเคียงกับสี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือไม่ ดังนั้นจึงต้องนำมา คำนวณเพื่อหาค่าความไกลเคียงกับค่าดัชนีที่กำหนดไว้ เป็นแนวทาง

(1) ในการวิเคราะห์รูปร่างของเมืองนี้เกิดขึ้นโดยนักภูมิศาสตร์ ใ้พยายามศึกษาวิธีอธิบายลักษณะรูปร่างของพื้นที่ใด ๆ โดยใช้ดัชนีง่าย ๆ ซึ่งมีอยู่หลายวิธี เช่น วิธีการของ Dtumbein (1941) และ Pettijohn (1957) กับวิธีการของ Boyce และ Clank (1964)

เป็นต้น ในที่นี้จะขอใช้วิธีการของ Boyce และ Clank (1964) เพราะมีความง่ายและสะดวก ในการคำนวณ

เมืองที่จะนำมาใช้วิเคราะห์รูปร่างของเมืองก็คือ เมืองที่ศึกษาเมืองเดียวแต่แยกเป็นเมืองใหม่ กับเมืองเก่า หรือเทศบาลเมืองนนทบุรีเดิมกับเทศบาลเมืองนนทบุรีที่ขยายใหม่ โดยกำหนดให้เมือง ที่ 1 คือ เทศบาลเมืองนนทบุรีขยายใหม่ พื้นที่ 38.9 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยตำบลต่าง ๆ 5 ตำบลคือ ส่วนใหญ่ บางเขน ตลาดขวัญ บางกระสอ และท่าทราย กับเมืองที่ 2 คือ เทศบาลเมือง นนทบุรีเดิม (ตำบลส่วนใหญ่ ตำบลเดียว)

(1) ชัยชนะ วายลี, การวิเคราะห์ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ (กรุงเทพฯ ; กิ่งจันทร์การพิมพ์, 2527)
หน้า 58-62

- เมืองที่
- 1. ชุมชนเมืองเทศบาลเมืองนนทบุรีที่ย้ายเขตใหม่
  - 2. ชุมชนเมืองเทศบาลเมืองนนทบุรีเดิม

วิธีการวัดรูปร่างเมืองของ Boyce และ Clank (1964)

วิธีนี้ได้มาจากพื้นฐานความรู้ที่ว่า การคำนวณหาดัชนีรูปร่างใด ๆ จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 175 โดยมีสูตรสำเร็จรูปดังนี้

$$S_{BC} = \frac{n}{\sum_{i=1}^n} (r_i / \frac{n}{\sum_{i=1}^n} r_i) 100 - 100/n$$

S_{BC} หมายถึง ดัชนีรูปร่างของ Boyce และ Clark

r_i หมายถึง ความยาวของรัศมีเส้น

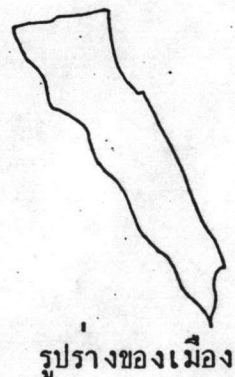
n หมายถึง จำนวนรัศมีทั้งหมดที่กำหนดขึ้น

การคำนวณรูปร่างของเมืองที่ศึกษา

เมืองที่ 1

เมืองที่ 2

ขั้นตอนที่ 1

กำหนดจุดศูนย์กลางของรูปร่างที่กำลังศึกษา ซึ่งจะเป็นจุดที่จะลากเส้นรัศมีออกมา บอยส์-คลาร์ก ได้แนะนำว่าควรเป็นจุดศูนย์กลางถ่วง (Gravity) ของพื้นที่หรือเป็น จุดใด ๆ ที่มีความหมายในแง่ของทฤษฎีที่ได้มาโดยวิธีการอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

ก็ได้ สำหรับเมืองที่ 1 (เทศบาลเมืองนนทบุรีใหม่) กำหนดจุดศูนย์กลางไว้ที่บริเวณที่ตั้งศาลากลางจังหวัด และศูนย์ราชการแห่งใหม่แล้วสี่แยกแควาย ส่วนเมืองที่ 2 (เทศบาลเมืองนนทบุรีเดิม) กำหนดให้ที่ตั้งศาลากลางจังหวัดอันถือเป็น Civic Center คือจุดศูนย์กลาง

ขั้นตอนที่ 2 ลากเส้นรัศมีจากศูนย์กลางหรือจุดศูนย์กลางไปยังเส้นกำหนดบริเวณ หรือเส้นอาณาเขตเมือง โดยให้รัศมีแต่ละเส้นมีระยะทางเท่า ๆ กัน จะลากเส้นรัศมีมีกี่เส้นนั้นขึ้นอยู่กับวาระรูปร่างของเมืองที่เราศึกษานั้นสลับซับซ้อนเพียงใด ยังมีเส้นรัศมีมากเท่าใด การวัดก็ยิ่งจะยุ่งยากมากขึ้นเท่านั้น แต่ก็มีผลให้ค่าดัชนีที่ได้มาในระดับความเชื่อถือได้มากขึ้นด้วย สำหรับเมืองที่ 1 กำหนดรัศมีไว้จำนวน 17 เส้น ส่วนเมืองที่ 2 ลากเส้นรัศมีได้เพียง 13 เส้น

ขั้นตอนที่ 3 วัดความยาวของเส้นรัศมีแต่ละเส้น

เมืองที่ 1

1. จำนวนรัศมี	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2. ความยาวรัศมี (ชม.)	2.9	3.8	3.3	3.1	2.8	2.7	3.2	3.9	3.4
1. จำนวนรัศมี	10	11	12	13	14	15	16	17	รวม
2. ความยาวรัศมี (ชม.)	2.9	3.0	3.4	3.7	3.6	3.7	3.6	2.8	55.8

เมืองที่ 2

1. จำนวนรัศมี	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2. ความยาวรัศมี (ชม.)	1	0.9	1.3	2	3.1	3.9	4.2	0.9	3.6
1. จำนวนรัศมี	10	11	12	13	รวม				
2. ความยาวรัศมี (ชม.)	3.3	3.0	1.7	1.4	30.3				

ขั้นตอนที่ 4

คำนวณหาร้อยละของรัศมีแต่ละเส้น เมื่อเทียบกับความยาวของรัศมีทั้งหมด
จากขั้นตอนที่ 3

$$\frac{\gamma_i}{\sum_{i=1}^n \gamma_i} \gamma_i 100 \quad \text{เช่น} \quad \text{รัศมีเส้นที่ 2 ของเมืองที่ 2 ยาว} = 0.9 \text{ ก็จะได้}$$

$$(0.9/30.3)(100) = 2.97 \%$$

เมืองที่ 1

เมืองที่ 2

รัศมีเส้นที่	ความยาว (ร้อยละ)	รัศมีเส้นที่	ความยาว (ร้อยละ)
1	5.20	1	3.30
2	6.81	2	2.97
3	5.91	3	4.29
4	5.55	4	6.60
5	5.02	5	10.23
6	4.84	6	12.87
7	5.73	7	13.86
8	6.99	8	2.97
9	6.09	9	11.88
10	5.20	10	10.89
11	5.38	11	9.90
12	6.09	12	5.61
13	6.63	13	4.62
14	6.45		
15	6.63	รวม	100.0
16	6.45		
17	5.02		
รวม	100.0		

ขั้นตอนที่ 5

ให้คำนวณหาร้อยละที่คาดหมายสำหรับรัศมีแต่ละเส้นเมื่อเทียบกับความยาวของรัศมีทั้งหมด คำนวณค่าเฉลี่ยของรัศมีทั้งหมดของเมืองที่ 1 คือ $100/17 = 5.88\%$ เมืองที่ 2 คือ $100/13 = 7.69\%$

ขั้นตอนที่ 6

ต้องคำนวณหาความแตกต่างระหว่างสัดส่วนที่แท้จริงกับสัดส่วนที่คาดหมายของรัศมีแต่ละเส้น ตัวอย่างเช่น รัศมีเส้นที่ 9 ของรูปร่างเมืองที่ 1 จะได้ค่า $6.09 - 5.88 = 0.21$ คำนวณผลที่คำนวณได้ของเมืองทั้งสองมีดังนี้

เมืองที่ 1		เมืองที่ 2	
รัศมีเส้นที่	ความยาว (ร้อยละ)	รัศมีเส้นที่	ความยาว (ร้อยละ)
1	0.68	1	4.39
2	0.93	2	4.72
3	0.03	3	3.4
4	0.33	4	1.09
5	0.86	5	2.54
6	1.04	6	5.18
7	0.15	7	6.17
8	1.11	8	4.72
9	0.21	9	4.19
10	0.68	10	3.2
11	0.5	11	2.21
12	0.21	12	2.08
13	0.75	13	3.07
14	0.57		
15	0.75		รวม 46.96
16	0.57		
17	0.86		
รวม	10.23		

ขั้นตอนที่ 7

นำผลรวมที่ได้จากขั้นตอนที่ 6 มาพิจารณาเทียบเคียงกับค่าดัชนีมาตรฐาน ซึ่งบอยส์ และคลาร์ค ได้กำหนดขึ้นจากผลการทดลอง

ถ้าค่า SBC หรือดัชนี เท่ากับ .....

0	คือ	รูปร่างของพื้นที่จะเป็นรูปร่างกลม
12		รูปร่างของพื้นที่จะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส
18		รูปร่างของพื้นที่จะเป็นรูปไมก้างเขน
25		รูปร่างของพื้นที่จะเป็นรูปดาว
28		รูปร่างของพื้นที่จะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีด้านยาวยาวกว่าด้านกว้าง 1 เท่า

ดังนั้น ผลสรุปก็คือ เมืองที่ 1 หรือพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองนนทบุรีที่ขยายใหม่รวม 5 ตำบล ของอำเภอเมืองฝั่งตะวันออกนั้น มีรูปร่างคล้ายกับรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส โดยพิจารณาจากค่าดัชนี 10.23 ซึ่งใกล้เคียงกับมาตรฐานดัชนี 12 ในขณะที่เมืองที่ 2 หรือพื้นที่ชุมชนเทศบาลเมืองนนทบุรีเดิม (ตำบลส่วนใหญ่) มีลักษณะรูปร่างเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งมีด้านกว้างสั้นกว่าด้านยาวมาก ทำให้รูปร่างที่ปรากฏเป็นพื้นที่ยาวและแคบ ทั้งนี้จากค่าดัชนี 46.96 ใกล้เคียงกับ 28 อันเป็นดัชนีมาตรฐานมากที่สุด

จากการพิจารณารูปร่างของเมืองทั้งสอง จะเห็นวาลักษณะที่ค่อนข้างสมบูรณ์เป็นกลุ่มก้อน เช่น เทศบาลเมืองนนทบุรีที่ขยายใหม่นี้ น่าจะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการจัดการให้กับประชากรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า และลงทุนน้อยกว่า ลักษณะรูปร่างของเทศบาลเมืองนนทบุรีเดิม ซึ่งมีสัดส่วนด้านยาวยาวกว่าด้านกว้างถึง 10 เท่า

ภาคผนวก ข

บทสัมภาษณ์ข้อมูลพิเศษ

การสัมภาษณ์ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี และรองผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2528 ณ ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี มีเนื้อหาสาระพอสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาของจังหวัดนนทบุรี นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีอะไรบ้าง
  - 1.1) ปัญหาเมืองกับปัญหาชนบท
  - 1.2) อะไรเป็นปัญหาหลักหรือปัญหาเร่งด่วน
  - 1.3) ทางจังหวัดมีแผนหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร
2. ความซับซ้อนในการวางแผน หรือการแก้ไขปัญหาจากส่วนกลาง เช่น สำนักนโยบายและแผนมหาดไทย สำนักผังเมือง มีบ้างหรือไม่ อย่างไร รวมไปถึงบทบาทความรับผิดชอบร่วมกัน
3. ในทรรศนะของท่าน เห็นว่าสภาพเมืองของจังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไรบ้าง
4. ท่านคิดว่านนทบุรี ควรพัฒนาไปในด้านใด จึงจะเหมาะสม
5. บทบาทของจังหวัดในการพัฒนาเมือง หรือชุมชนเมือง รวมไปถึงการกระจายความเจริญ
6. ที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดจากอดีตถึงปัจจุบันและอนาคต
7. เนื่องจากนนทบุรีมีพื้นที่ต่อเนื่องกับกรุงเทพฯ อิทธิพลจากการขยายตัวมีมากน้อยเพียงใด
8. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรี
9. การอนุรักษ์พื้นที่สวนทุเรียน
10. การรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวเมืองนนทบุรี เมื่อพิจารณาถึงสภาพภูมิศาสตร์ โดยมีแม่น้ำไหลผ่านและแบ่งพื้นที่เป็นสองส่วน
11. การที่นนทบุรีถูกนำไปพิจารณา รวมเข้าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และยังคงอยู่ในผังเมืองรวมปริมณฑลอีกด้วย นนทบุรีจะมีความได้เปรียบ เสียเปรียบ หรือได้ผลประโยชน์เท่าใด
12. อะไรที่ท่านเห็นว่า นนทบุรี เปลี่ยนแปลงไปมากที่สุด และของดีที่ควรส่งเสริม หรือภาคภูมิใจของชาวเมือง
13. จังหวัดได้เข้าร่วมกับสำนักผังเมืองมากน้อยเพียงใด

14. ท่านเห็นด้วยกับแนวคิดในการพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ให้เป็น Neighbourhood หรือเมืองบริวารหรือไม่
15. โครงการพัฒนาที่รัฐกำลังดำเนินการอยู่ในจังหวัดนนทบุรี ขณะนี้ เช่นสะพานพระนั่งเกล้า จะมีบทบาทในทางบวกหรือลบต่อชุมชนเมือง ชุมชนชนบทของนนทบุรีอย่างไร
16. ในขณะที่ผังเมืองรวมจังหวัดนนทบุรี ยังไม่เสร็จ ท่านคิดว่าผังเมืองเฉพาะมีความจำเป็นเพียงไร
17. การขยายเขตเทศบาลออกไปเป็น 38.9 ตารางกิโลเมตร จะมีผลดีผลเสีย หรือมีผลกระทบต่อการใช้ที่ดิน การจัดสาธารณูปโภคอย่างไรหรือไม่

สรุปความคิดเห็นของผู้ว่าราชการจังหวัด

ดร.สุกิจ จุลละนันท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดคนนทบุรี ได้ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างมากในประเด็นต่าง ๆ

ปัญหาของจังหวัดนทบุรี

ปัญหาของนทบุรีที่หนักกว่ากรุงเทพมหานคร คือ

1. ปัญหาสามล้อ ที่กีดขวางการจราจร
2. ความแออัดด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง
3. ปัญหการระบายน้ำ ไม่มีระบบการระบายน้ำที่ดี เมื่อเทียบกับกรุงเทพฯ ฯ

ปัญหาสำคัญและเร่งด่วนของจังหวัดที่ควรรีบแก้ไข หรือพัฒนา ได้แก่

1. การพัฒนาการขนส่ง อยากให้มีสถานีขนส่งระดับจังหวัดและอนุภาค แต่ไม่สามารถทำได้โดยทันที เพราะต้องใช้งบประมาณ ควรให้เอกชนเข้าร่วม ขณะนี้มองหาที่ดินใกล้ๆ บางบัวทอง ซึ่งต้องการเนื้อที่มาก การสร้างสถานีขนส่งอย่างน้อยให้จัดเป็นสถานีชั้น 2
2. อนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าในอดีตของจังหวัด เพื่อเผยแพร่ให้คนทั่วไปได้รู้จักและเป็นอนุสรณ์สำคัญต่อไป โดย
  - 2.1 อนุรักษ์สวนผลไม้ โดยเฉพาะสวนทุเรียน
  - 2.2 อนุรักษ์อาชีพโบราณ ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน
  - 2.3 คัดแปลงหัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นของที่ระลึก
3. ส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. การป้องกันน้ำท่วม
5. ปรับปรุงถนน คลอง ถึงโครงการหลวงท้องถิ่น

ที่อยู่อาศัย

จังหวัดนทบุรีมีการขยายตัวด้านที่อยู่อาศัยในอัตราสูง กิจกรรมด้านที่อยู่อาศัยเจริญก้าวหน้ามาก เหตุที่ประชาชนนิยมย้ายที่อยู่มายังนทบุรี เนื่องจากมีข้อได้เปรียบในด้านทำเลที่ตั้งเมื่อเปรียบเทียบกับที่อื่น คือ

1. อยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ มากกว่า
2. ปัญหา น้ำท่วมมีน้อย เมื่อเทียบกับด้านตะวันออกของกรุงเทพฯ
3. สภาพสวนผลไม้อันร่มรื่น น่าอยู่อาศัยเป็นทวีติงคุณ

การคมนาคมขนส่ง

ไม่มีโครงการหรือแผนงานพัฒนาทางน้ำ เหตุผลที่ไม่พัฒนาการขนส่งทางน้ำ เพราะความนิยมน้อยลง ประชาชนใช้ถนนมากกว่า การคมนาคมทางน้ำจะยังคงใช้ขนส่งผลผลิตทางการเกษตรข้ามจากฝั่งตะวันตก เพื่อต่อรถไปกรุงเทพฯ ที่ท่าหน้าเทศบาลเมืองนนทบุรี

การตลาด

จังหวัดนนทบุรีขาดตลาดกลางการเกษตร ดังนั้นผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะผักผลไม้ จากฝั่งตะวันตก จึงต้องถูกส่งไปยังตลาดปากคลองในกรุงเทพฯ ชาวจังหวัดนนทบุรีต้องซื้อผลผลิตโดยการย้อนกลับมาขายปลีกในตลาดจังหวัดนนทบุรี ทำให้ราคาสูงกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นความคิดในเรื่องนี้มี 2 แนวทาง

1. หาที่บางบัวทอง ทำเป็นปากคลองตลาด แต่ไม่มีที่
2. จัดสร้างตลาด 2-3 ชั้นในเขตเทศบาล

ปัจจุบัน ต้องใช้พื้นที่ริมเขื่อนหน้าศาลากลางจังหวัดเป็นที่ส่งเสริมการผลิตทางการเกษตร ซึ่งไม่เหมาะสม และมีผู้คัดค้าน

การบริหารและการปกครอง

1. การขาดแคลนบุคลากร ตัวอย่างเช่น ตำรวจมีไม่พอ นอกจากการปฏิบัติงานประจำตามหน้าที่ ยังต้องช่วยงานส่วนกลาง เช่น เรือนจำกลางบางขวางอีกด้วย ทำให้ประชาชนไม่ได้รับความสะดวกในการรับบริการ
2. การขยายเขตเทศบาลเป็นสิ่งที่ควรกระทำ เพราะเทศบาลมีขีดความรับผิดชอบเกินกว่า 2.5 ตารางกิโลเมตร
3. การขยายเขตเทศบาลเมืองนนทบุรี ทำให้ลดบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ไม่ต้องรับผิดชอบเขตชุมชนเมือง
4. มีความขัดแย้ง และคัดค้านในการขยายเขตเทศบาลเมืองนนทบุรี จากผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาตำบล ทั้งนี้เพราะการขยายเขตเทศบาลจะทำให้สภาพการเป็น

สรุปความคิดเห็นของรองผู้ว่าราชการจังหวัด

" จังหวัดนนทบุรีในปัจจุบันมีการขยายตัวเร็วมาก การพัฒนาควรเน้นด้านอุตสาหกรรม ถึงแม้ว่ารายได้จากสวนทุเรียนจะตกต่ำ และเนื่องจากการปลูกทุเรียนจะลดลงทุกปี รวมไปถึงปัญหา ผลผลิต แต่ควรอนุรักษ์สวนทุเรียนไว้ เพื่อเป็นอนุสรณ์ของจังหวัด ซึ่งเคยมีชื่อเสียงในด้านรสชาติ ทุเรียน มาก่อน "

รองผู้ว่าราชการจังหวัด นายปริญญา นาคฉัตร์ยี่ กล่าวว่า ปัญหาที่สำคัญและจำเป็น ที่จะต้องพัฒนาแก้ไขในปัจจุบัน คือ

1. การจัดสร้างและปรับปรุงท่าเรือขนส่งใหม่ประสิทธิภาพ
2. การขยายตัวของเทศบาล
3. การขาดแคลนสวนสาธารณะ หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน
4. การผลักดันนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในจังหวัด

สภาพภูมิศาสตร์ รองผู้ว่าเห็นว่า การมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านก่อให้เกิดประโยชน์มาก แต่ทำให้ประชาชนแยกเป็น 2 กลุ่ม ประชาชนฝั่งตะวันตกยังคงให้ความร่วมมือกับจังหวัดใน กิจกรรมและการพัฒนาต่าง ๆ ในขณะที่ฝั่งตะวันออกหรือฝั่งกรุงเทพฯ ประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือ

การพัฒนา เห็นว่าจังหวัดนนทบุรีน่าจะเน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม และจะพัฒนานนทบุรี ให้เป็นเมืองบริวารไม่ได้ เพราะอิทธิพลของกรุงเทพฯ ที่จังหวัดนนทบุรีจะได้รับนั้นน้อยกว่าที่ กรุงเทพฯ จะได้จากนนทบุรี คือนนทบุรีให้ประโยชน์แก่กรุงเทพฯ มากกว่า สำหรับการพัฒนาเมือง ได้รับงบประมาณน้อยและจำกัดมากไม่สามารถนำมาพัฒนาให้เท่าเทียมกรุงเทพฯ ได้

เกษตรกรรม ถึงแม้ว่าการทำสวนทุเรียนในพื้นที่ฝั่งตะวันออกจะลดลงจนเกือบหมด ที่เหลือ อยู่ก็มีผลผลิตต่ำไม่คุ้มค่า การใช้ที่ดินถูกเปลี่ยนไปเป็นกิจกรรมประเภทอื่น แต่เพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ ของจังหวัดต่อไป เนื่องจากทุเรียนเป็นผลไม้ที่ทำรายได้และชื่อเสียงให้กับจังหวัดนนทบุรีมาก่อน จึง เห็นควรให้มีการอนุรักษ์สวนทุเรียนในฝั่งตะวันออกไว้ต่อไป

การบริหารและปกครอง ไม่ควรรวมนนทบุรีเข้ากับกรุงเทพฯ เพราะสภาพของกรุงเทพฯ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอยู่แย่ มีปัญหามากมาย และในทางการเมืองความคิดที่ไม่เห็นด้วยกับการเอา จังหวัดนนทบุรีไปรวมกับกรุงเทพฯ มีจำนวนไม่น้อย เช่นเดียวกับที่ในปัจจุบันมีผู้เสนอให้แยกนนทบุรีออกจากกรุงเทพฯ ทั้งนี้เพื่อเอกลักษณ์ของจังหวัดนนทบุรีเดิม

การขยายตัว สภาพทั่วไปที่น่าถูกเปลี่ยนให้เป็นหมู่บ้านจัดสรร มีประชาชนเข้ามามาก บ้านจัดสรรจึงขยายตัวส่วนหนึ่งเพราะผลจากน้ำท่วมแถวคันตะวันตกของกรุงเทพฯ เช่น แถว บางนา และลาดกระบัง คนจึงหันมาสนใจที่ดินในจังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้สิ่งที่ดึงดูดให้คนเข้ามาอยู่อาศัยในจังหวัดมากขึ้นก็เพราะการศึกษา ก็มีโรงเรียนดี ๆ ช่วยดึงดูดให้เข้ามา

สาธารณูปโภค การจัดเก็บขยะ เป็นปัญหาสำคัญต่อไปภาระหน้าที่นี้ควรมอบให้เทศบาล เมืองนนทบุรีรับไปแทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ภาคผนวก ค

สถานที่ท่องเที่ยว

จังหวัดนนทบุรีมิได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเหมือนเช่นจังหวัดข้างเคียงอื่น ๆ ทั้งยังไม่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวหลักของประเทศอีกด้วย ดังนั้นจังหวัดนี้จึงไม่มีรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาดูว่าภายในจังหวัดนนทบุรี มีสถานที่ท่องเที่ยวหรือสถานที่ที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้หรือไม่แล้ว พบว่ามีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีคุณค่าอยู่หลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวด้านศิลป-วัฒนธรรม โบราณสถาน หรือชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนบริเวณชุมชนริมน้ำ นอกจากนี้ในปัจจุบันยังได้เกิดสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งภาคเอกชนได้จัดสร้างขึ้น และกำลังได้รับความนิยมอย่างมาก เช่น สวนตาลน้อย เป็นต้น

¹ ทานสุวรรณาราชการจังหวัดนนทบุรี (ดร.สุกิจ จุลละนันท์) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรีไว้ว่า จังหวัดนนทบุรีสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้โดยท่านจะพยายามให้มีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรีขึ้นโดยเฉพาะในขณะที่ยังมีผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี (นายปริญญา นาคฉัตร์ย์) แสดงความคิดเห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรีนั้นจำเป็นต้องผลักดันนักท่องเที่ยวให้เข้ามามากที่สุด

สภาพการท่องเที่ยวทั่วไป

เท่าที่ผ่านมามีสิ่งดึงดูดใจผู้คนที่ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรีอยู่บ้างเป็นครั้งคราว เช่น ความสวยงามและสง่างามของศาลากลางจังหวัดนนทบุรี และตลาดนัดผลไม้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตลาดนัดทุเรียน ซึ่งจัดขึ้นปีละครั้งเท่านั้น

สำหรับชาวต่างประเทศให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวแบบง่าย ๆ คือ โดยสารมาที่เรือควนตามลำน้ำเจ้าพระยาเพื่อชมทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำ และจุดหมายปลายทางคือเพื่อชมศาลากลาง

¹ จากการสัมภาษณ์ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี และรองผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2528 ณ ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี

จังหวัดและตัวเมือง นอกจากนี้ยังเป็นทางผ่านของเรือท่องเที่ยวซึ่งรับนักท่องเที่ยวมุ่งสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นประจำ บริเวณชุมชนเมืองนนทบุรีโดยเฉพาะด้านสาทรกลางจังหวัดและท่าหน้าของเทศบาล เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวตื่นตาตื่นใจมาก

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ดังเป็นที่ทราบแล้วว่าในจังหวัดนนทบุรีไม่มีภูเขา ป่าไม้ ชายทะเล น้ำตก และไม่มีสิ่งสำคัญทางศาสนาหรือวัฒนธรรมขนาดใหญ่ จะมีก็แต่แม่น้ำลำคลองจำนวนมากมาย ซึ่งก่อให้เกิดชุมชนริมน้ำ ตลาดน้ำ การเกษตร และวิถีชีวิตประจำวันที่ยังแอบกับชนบท และมีวัดหลวง วัดราษฎร์ที่มีคควรรแก่การศึกษาอีกหลายวัด เหล่านี้ก็น่าจะเพียงพอสำหรับเมืองขนาดเล็กเช่นจังหวัดนนทบุรีนี้ แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ ประกอบไปด้วย เช่น เงินทุน นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่ง การบูรณะฟื้นฟูสภาพของสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนความพร้อมของประชาชนในท้องถิ่นที่จะให้ความร่วมมือ ต่การส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าว

ประเด็นที่น่าสังเกตข้อหนึ่งก็คือ ทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรีมักจะเป็นสิ่งที่เก่าแก่หรือเกิดขึ้นโดยสภาพธรรมชาติ และสภาพสังคม เศรษฐกิจ ของพื้นที่หรืออาจกล่าวได้ว่ามิได้เกิดขึ้นโดยการปรุงแต่งของผู้ใดหรือกลุ่มใดโดยเฉพาะ ทั้งยังผูกพันอยู่กับวิถี ความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทอีกด้วย จึงเป็นสิ่งที่หาวันเกรงอย่างมากว่าในวันข้างหน้าหากทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สภาพเมืองขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว การใช้ที่ดินไม่สามารถควบคุมให้เป็นไปตามผังเมืองได้แล้วจะเกิดอะไรขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่อย่างจำกัดของจังหวัดนนทบุรี

การจำแนกสถานที่ท่องเที่ยว

เราอาจจำแนกแหล่งท่องเที่ยวออกได้ในหลายลักษณะ เช่น

ก. จำแนกแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาอายุหรือความเก่าใหม่

1. สถานที่ท่องเที่ยวเก่าแก่ ได้แก่ วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร วัดเชนามิตรคาราม วัดประสาธ ศาลเจ้าพ่อไกรทอง เจดีย์ที่วัดศรีประวัติ และตลาดน้ำบางคูเวียง เป็นต้น
2. สถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่มีอยู่ไม่มากนักที่รู้จักและนิยมไปเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจกันมากคือสวนตาลน้อย ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของเอกชน

ข. จำแนกแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาประเภท

1. สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น เกาะเกร็ด ลองเรือชมทัศนียภาพชุมชนสองฝั่งคลองบางกอกน้อย หรือสวนศาลน้อย เป็นต้น
2. สถานที่ท่องเที่ยวด้านสภาพสังคมและวิถีชีวิตของประชาชน ได้แก่ ตลาดน้ำวัดเสาชิงหิน และวิถีความเป็นอยู่แบบชนบทในรูปแบบดั้งเดิม อาจดูได้ในหลายอำเภอ เช่น ตอนในของอำเภอบางกรวย วิถีตามลำบากของอำเภอบางบัวทอง บางใหญ่ และอำเภอไทรน้อย นอกจากนี้ยังอาจไปชมการทำนาตามฤดูกาล ซึ่งมีการลงแขกเกี่ยวข้าว การปลูกข้าว ซึ่งเกษตรกรจำนวนมากยังนิยมแต่งกายแบบชนบทเหมือนเช่นเกษตรกรในจังหวัดภาคกลางทั่วไป
3. สถานที่ท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ เจดีย์ที่วัดศรีประวัติ ตำบลบางกรวย ศาลเจ้าพ่อทองหนังที่วัดบางอ้อยช้าง อนุสาวรีย์พระนางเรือล่ม พระปรางค์สมัยอยุธยาของที่วัดปรางค์หลวง อำเภอบางใหญ่ และศาลากลางจังหวัดนนทบุรี เป็นต้น
4. สถานที่ท่องเที่ยวด้านศาสนาและศิลปกรรมที่สำคัญคือ วัดปรมย์ยิกาวาส หลวงพ่อนอนวัดกลุ่มสังคาราม บางกรวย ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่พระอุโบสถวัดโพธิ์บางโอ อำเภอบางกรวย เป็นต้น
5. สถานที่ท่องเที่ยวด้านอุตสาหกรรมดั้งเดิม เที่ยวยังคงพบเห็นได้ในปัจจุบันได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ที่อำเภอปากเกร็ด การทำน้ำตาลโตนด การทำขนมจาว ศาลเชื่อม และการสานแข่งปลาทุเป็นต้น

ค. จำแนกแหล่งท่องเที่ยวตามสภาพภูมิประเทศ

1. สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งตะวันออก หรือฝั่งที่เป็นชุมชนเมือง เป็นพื้นที่ของอำเภอเมืองและอำเภอปากเกร็ด ได้แก่ วัดมหาภิราคาราม วัดชมพูเวก วัดชลประทานรังสฤษฎ์ และศาลากลางจังหวัด ซึ่งรวมไปถึงตลาดนัดการจัดประกวดผลไม้ประจำปีบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดอีกด้วย
2. สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งตะวันตก ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด และมีสภาพเป็นชุมชนชนบท จึงมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่มาก เช่น การนั่งเรือหางยาวชมวิถีความเป็นอยู่สองข้างฝั่งคลอง ตลาดน้ำบางคูเวียง วัดกุ เป็นต้น

ง. จำแนกแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยว

1. สถานที่ท่องเที่ยวทางน้ำ โดยการลงเรือไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา และคลองสายสำคัญ เช่น คลองบางกอกน้อย คลองอ้อมนนท์ คลองบางกรวย คลองมหาสวัสดิ์ คลองพระพิมล และแม่น้ำอ้อมปากเกร็ด จะผ่านสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญซึ่งตั้งอยู่ริมน้ำ เช่น วัดประมัยยิกาวาส ตลาดน้ำบางคูเวียง ตลาดน้ำวัดเสาชิงหิน เป็นต้น การท่องเที่ยวทางน้ำในจังหวัดนนทบุรีนี้จะทำให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกและมากกว่าการท่องเที่ยวทางถนน นอกจากนี้จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความตื่นตาตื่นใจ ได้ชมทัศนียภาพอย่างใกล้ชิด ประการสำคัญคือจะทำให้ผู้มาเที่ยวชมทราบกับบรรยากาศรอบข้างได้เป็นอย่างดี เพราะการท่องเที่ยวทางน้ำไม่ต้องพบกับปัญหาจราจรติดขัดและสภาพแวดล้อมของเมือง เหมือนเช่นการท่องเที่ยวทางรถยนต์

2. สถานที่ท่องเที่ยวทางถนน มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญอยู่หลายแห่ง เช่น วัดประสาธน์ วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดเขมาภิรตาราม เป็นต้น อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถไปโดยทางน้ำได้แล้ว จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวทางถนนหรือโดยทางรถยนต์มีความเสียเปรียบอยู่มาก โดยเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งไม่มีความสะดวกในการเข้าออกเท่าที่ควร และสถานที่ท่องเที่ยวทางถนนบางแห่งยังสามารถไปถึงโดยทางน้ำได้อีกด้วย ในปัจจุบันมีผู้นิยมจัดการท่องเที่ยวไปยังวัดไผ่ล้อม ปทุมธานี พระราชวังบางปะอิน และศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทางเรือผ่านจังหวัดนนทบุรี และแวะพักผ่อนที่สวนตาลน้อย อ่าเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นจำนวนมาก

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญมีชื่อเสียงและมีผู้ไปท่องเที่ยวมากมีอยู่เพียงไม่กี่แห่ง

1. ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี

สร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อ พ.ศ. 2454 มีขนาดกว้าง 11.55 เมตร ยาว 287.4 เมตร เนื้อที่ทั้งหมดของตัวอาคาร 2 ไร่ 2 งาน 51 ตารางวา ลักษณะตัวอาคารเป็นตึก พื้นไม้ทาสีไขไก่ ประตูหน้าต่างทาสีเขียวใบไม้ หลังคามุงด้วยกระเบื้องลูกฟูก มีรั้วเหล็กล้อมรอบตัวอาคาร 3 ด้าน ยกเว้นด้านหลังติดกับหอประชุมจังหวัดนนทบุรี และโรงเรียนอนุบาลนนทบุรี

ที่ตั้งของศาลากลางอยุธยาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยหันหน้าออกแม่น้ำเจ้าพระยา รูปทรงต่างจากศาลากลางจังหวัดทุกแห่งในประเทศ และได้ชื่อว่าเป็นศาลากลางจังหวัดเก่าแก่ที่สร้างด้วยไม้อย่างสง่างามเพียงแห่งเดียวในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นศิลปแนวตะวันตก กล่าวกันว่าฝีมืองานไม้ประณีตมาก กรมศิลปากรจึงขึ้นบัญชีเป็นโบราณสถานแห่งหนึ่ง ตามประกาศลงวันที่ 4 มีนาคม 2524 เคยมีการปรับปรุงซ่อมแซมมาแล้วเมื่อปี พ.ศ. 2511 และทำการซ่อมใหญ่ในปี พ.ศ. 2515 ปัจจุบันมีสภาพชำรุดทรุดโทรมไปมาก ในปี 2528 จังหวัดนนทบุรีได้เริ่มก่อสร้างศาลากลางจังหวัดแห่งใหม่ขึ้นที่ถนนรัตนธิเบศร์ ทำให้ศาลากลางจังหวัดแห่งนี้เริ่มลดความสำคัญลง

ศาลากลางจังหวัดแห่งนี้เดิมเป็นอาคารเรียนของโรงเรียนราชวิทยาลัย อันเป็นโรงเรียนประเภทอยู่ประจำ ซึ่งก่อนนี้ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ สาเหตุที่ย้ายมาเพราะกระทรวงยุติธรรมในสมัยนั้นยังขาดผู้พำนักที่มีความรู้ภาษาอังกฤษ จึงสร้างโรงเรียนเพื่อเตรียมให้เรียนภาษาอังกฤษไว้ก่อน แล้วจึงให้เรียนกฎหมาย เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าที่ดินที่บางขวาง ซึ่งซื้อไว้เพื่อสร้างคุกบางขวางเหมาะที่จะสร้างโรงเรียน จึงแบ่งที่มา 1 ใน 3 ส่วน สร้างโรงเรียนขึ้น แล้วรวมกิจการราชวิทยาลัยไว้ด้วยกัน โรงเรียนราชวิทยาลัยเปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ. 2454 จนถึง พ.ศ. 2469 จึงโอนไปรวมกับโรงเรียนวชิราวุธ ที่กรุงเทพฯ เพราะเศรษฐกิจตกต่ำต้องยุบโรงเรียนราชวิทยาลัยลง แล้วมอบอาคารเรียนให้เป็นที่ทำการศาลากลางจังหวัดนนทบุรีเมื่อ พ.ศ. 2471

ดังนั้นจนถึงปัจจุบันอาคารศาลากลางจังหวัดหลังนี้จึงมีอายุได้ 77 ปี และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองนนทบุรี

2. วัดกุ

วัดกุตั้งอยุธยาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ตำบลบางพูด อำเภอบางเกร็ง เนื้อที่ว่าการอำเภอบางพูดประมาณ 3 กิโลเมตร วัดนี้เดิมชื่อวัดท่าสอน สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏ แต่สันนิษฐานจากลักษณะพระอุโบสถ ใบเสมา แผ่นอิฐ ลังก่อสร้างอื่น ๆ และจิตรกรรมฝาผนัง เทียบเคียงกับวัดที่อยู่ใกล้เคียง จึงเข้าใจว่าวัดนี้ได้สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย และต่อมาจึงเรียกชื่อวัดนี้ว่า วัดกุ เนื่องจากในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นคือ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2423 เรือพระที่นั่งของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์พระมเหสีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใต้ประสูติเหตุ เรือล่มที่ตำบลบางพูด

อำเภอบางกรวย สันพระนม แล้วมากู้เรือ และอัญเชิญพระศพไว้ที่วัดนี้ วัดทำสวนจึงถูกเปลี่ยนชื่อมาเป็นวัดกุฎีมานับแต่นั้น

ภายในวัดมีสิ่งสำคัญที่น่าสนใจและมีคุณค่าอย่างยิ่ง คือ

1. พระพุทธรูปไสยาสน์ เป็นพระนอนขนาดใหญ่ มีความยาววัดได้ 21 วา 2 ศอก หรือประมาณ 43 เมตร สันนิษฐานว่าคงจะสร้างพร้อมกับการสร้างวัดคือประมาณกว่า 200 ปีมาแล้ว
2. จิตรกรรมฝาผนัง เป็นภาพเขียนสีน้ำมันอยู่คานในของพระอุโบสถหลังเก่า ซึ่งตั้งเคียงคู่กับพระอุโบสถหลังใหม่ เนื้อหาของภาพเขียนเป็นพุทธประวัติฝีมือการเขียนงดงามมาก ด้วยเหตุนี้พระอุโบสถของวัดกุฎีจึงได้รับการขึ้นทะเบียนโดยกรมศิลปากรเป็นโบราณสถานที่สำคัญของแผ่นดิน
3. ศาลพระนางเรือล่ม (พระนางเจ้าสุนันทกุมารีรัตน) สร้างขึ้นบริเวณที่เป็นศาลาท่าน้ำเดิม อันเป็นที่กุเรือ ประดิษฐานพระบรมรูปเทพารองค์จริง ประทับยืน ภายในพระตำหนัก ซึ่งจำลองมาจากศาลาจตุรมุขของพระราชวังบางปะอิน ศาลแห่งนี้เป็นที่เคารพสักการะของประชาชนทั้งใกล้และไกลทั่วไป การเดินทางไปวัดนี้ไปได้ทั้งทางรถและทางเรือ

3. วัดประสาธ

วัดประสาธ ตั้งอยู่ริมถนนสายบางกรวย-ไทรน้อย ในท้องที่ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จากหลักฐานทางศาสนาศาปัตยกรรม และจิตรกรรมที่ทางกรมศิลปากรได้ค้นคว้าเกี่ยวกับโบราณสถาน และโบราณวัตถุของจังหวัดนนทบุรี ลงความเห็นเห็นว่าวัดแห่งนี้โดยเฉพาะพระอุโบสถ เป็นศาสนาคารสมัยอยุธยา เพราะมีลักษณะอย่างเดียวกับพระอุโบสถวัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี ฉะนั้นจึงพอจะสันนิษฐานได้ว่าวัดประสาธสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา แต่ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างขึ้นในรัชสมัยใด

ผู้มาเที่ยววัดนี้จะได้ชมภาพไม้แกะสลัก ซึ่งติดไว้บนเพดานประตูทางเข้าพระอุโบสถ และจิตรกรรมฝาผนัง

4. วัดปรมย์กาวาส

4. วัดปรมย์ยิกาวาส

วัดปรมย์ยิกาวาสเป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะเกร็ด อำเภopakเกร็ด อยู่ริมเกาะ ทางคันเหนือฝั่งท่าเรือสุขาภิบาลปากเกร็ดไปทางใต้ประมาณ 1 กิโลเมตร และอยู่ตรงข้ามกับท่าเรือวัดสนามเหนือวัดนี้จึงตั้งอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยาในปัจจุบัน

วัดนี้เดิมชื่อวัดปากอ่าว เป็นวัดเก่าที่สร้างขึ้นด้วยศิลปะและคติธรรมของชาวมอญ ซึ่งได้อพยพเข้ามาสมัยพระเจ้าตากสิน ระหว่างปี พ.ศ. 2310-2325 และตั้งถิ่นฐานอยู่บนเกาะเกร็ด ดังนั้นวัดปรมย์ยิกาวาสจึงเป็นวัดที่มีรูปแบบไปทางรามัญหรือมอญ มีสิ่งที่ได้มาด้วยความศรัทธาจำนวนมาก เช่น พระพุทธไสยาสน์ พระเจดีย์อย่างกุ่ม พระนันทมุนีพิมพ์ พระพุทธรูปที่ระเบียงวิหาร คต 46 องค์ พระพุทธรูปหินอ่อนขาว 2 องค์ พระบรมสารีริกธาตุเจดีย์ ซึ่งเป็นเจดีย์แบบรามัญสีขาว ตั้งเด่นเป็นสง่าอยู่ปากแม่น้ำอ้อมเกร็ด

การไปเที่ยวชมวัดนี้ควรจะไปทางเรือจะสะดวก และได้บรรยากาศการท่องเที่ยวที่ดีกว่า

5. วัดเขมาภิรตาราม

วัดเขมาภิรตารามเป็นวัดพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายหรือฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตตำบลสวนใหญ่ อันเป็นเขตเทศบาลเมืองนนทบุรี อยู่ทางทิศใต้ของตัวเมืองลงมา ประมาณ 2 กิโลเมตร ด้านหน้าของวัดติดฝั่งแม่น้ำ ส่วนด้านหลังติดต่อกับถนนพิบูลสงคราม

วัดนี้เป็นวัดเก่าแก่ขนาดใหญ่เคยเป็นวัดหลวงมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา สมัยรัชกาลที่ 2 กรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี พระบรมราชินี ทรงขอมายู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์ และทรงปฏิสังขรณ์ใหม่เรียกว่า วัดเขมา ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 4 ได้ทรงปฏิสังขรณ์อีกทั้งพระอารามและพระราชทานสร้อยนามต่อท้าว วัดเขมาภิรตาราม

วัดเขมาภิรตาราม เป็นวัดที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานครมาก และเป็นทางผ่านเข้าสู่จังหวัดนนทบุรี มีความเด่นสง่าคู่เคียงบ้านตลาดแก้วมาเป็นเวลานานแล้ว ภายในวัดนี้มีสิ่งสำคัญคือ

1. พระมหาเจดีย์ ตั้งอยู่ด้านหลังพระอุโบสถ ความสูง 30 เมตร ทัศนียภาพกว้างด้านละ 25 เมตร สร้างขึ้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2397 บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ทุก ๆ ต้นปีใกล้กับช่วงวันมาฆบูชาจะมีงานนมัสการพระบรมสารีริกธาตุเป็นงานประจำปีขนาดใหญ่ งานหนึ่ง

2. พระที่นั่งมูลมณเฑียร เป็นตึกสองชั้น มีเสารับหลังคาพาไลรอบตึก มีหลังคาสองตอน มีช่อฟ้าเป็นเครื่องสูง พระที่นั่งหลังนี้อยู่ในพระบรมมหาราชวัง ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญไปปลูกที่วัดเชลิมศิริธรรมเพื่อใช้เป็นโรงเรียน ปัจจุบันเป็น หอสมุดของโรงเรียนกลาโหมอุทิศ

3. ตำหนักแดง มีลักษณะเป็นเรือนทรงไทย ฝาไม้ประฐาน เดิมพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสร้างเป็นตำหนักหมู่ใหญ่ในวังหลวงคู่กับตำหนักเขียว ต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ย้ายไปปลูกถวายกรมสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีที่พระราชวังเดิม ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้รื้อถวาย เป็นกุฏิพระราชอาคันตุกะวัดโมลีโลกยารามและมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ย้ายมาปลูกเป็นกุฏิเจ้าอาวาสวัดเชลิมศิริธรรมเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่กรมสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ในรัชกาลที่ 2 ผู้เป็นสมเด็จพระราชชนนี ตำหนักแดงนี้ปัจจุบันใช้เป็น ที่อยู่ของสงฆ์ กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานชั้นหนึ่ง

6. วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร

วัดเฉลิมพระเกียรติเป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดวรวิหาร มีความสำคัญคู่บ้านคู่เมืองมารวม 135 ปีแล้ว เป็นวัดขนาดใหญ่มีเนื้อที่ถึง 28 ไร่ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้านทิศตะวันตก ในท้องที่ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมืองนนทบุรี เยื้องศาลากลางจังหวัดนนทบุรีไปทางทิศเหนือประมาณ 1 กิโลเมตร

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างขึ้น ด้วยทรงพระราชดำริว่าบริเวณป้อมเก่า (ป้อมทับทิม สมัยกรุงศรีอยุธยา) ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก เคยเป็นที่ตั้งนิวาสถานของพระอัยกา พระอัยกี และเป็นสถานที่ประสูติ ของสมเด็จพระศรีสุลาไลย พระราชชนนีพันปีหลวง เพราะพระอัยกา (นามเดิมบุญจัน) เคยเป็นผู้ว่าราชการเมืองนนทบุรี จึงเป็นการ

สมควรที่จะสร้างพระอารามหลวงขึ้นไว้เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระอัยกา พระอัยกี และ สมเด็จพระราชชนนี ดังนั้นจึงทรงพระราชทานนามพระอารามแห่งนี้ว่า "วัดเฉลิมพระเกียรติ" วัดเฉลิมพระเกียรติเป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาก ทั้งยังเคยเป็นสถานที่พักพลรบ ในการเดินทางไปปราบฮ่อหลายครั้ง ในรัชกาลปัจจุบันพระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงนำเสด็จเจ้าหญิงอเล็กซานดราแห่งเคนท์ พระราชธำนิษฐาไปลอยพระทัยที่ หน้าวัดเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2504 ได้มีพระราชดำรัสกับท่านเจ้าอาวาสดังนี้ "ได้เคยผ่านมาหน้าวัดนี้ เห็นวัดร่มรื่นดี วันนี้ตั้งใจมาเยี่ยมหน้าแตกต่างกันประเทศมาด้วย วัดนี้เป็นวัด ประวัติศาสตร์สวยงามมาก ควร จะบูรณะให้รักษาแบบของเดิมไว้"

ในวัดนี้มีสิ่งสำคัญคือ พระอุโบสถเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทยปนจีนที่สวยงามมาก และ ยังมีกำแพงใหญ่หน้าวัด เป็นกำแพงก่ออิฐถือปูนมีใบเสมาเหมือนกำแพงพระบรมมหาราชวัง แต่เดิม ตามมุมกำแพงจะมีป้อมทั้ง 4 ด้าน ปัจจุบันเหลือเฉพาะเพียงกำแพงด้านหน้าวัดที่ยังสมบูรณ์ วัด เฉลิมพระเกียรติเป็นวัดสวยงามที่มีชื่อเสียงมาก จึงมักถูกเลือกให้เป็นฉากสำหรับภาพยนตร์โทรทัศน์ หลายเรื่องแล้ว นับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งซึ่งประชาชนให้ความสนใจ

ข้อจำกัดในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรี

นอกจากจังหวัดนนทบุรีจะเสียเปรียบจังหวัดใกล้เคียงในด้านจำนวนและประเภทของ แหล่งท่องเที่ยวแล้ว ยังพบว่าข้อจำกัดต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดอยู่หลาย ประการ ดังจะขอยกมาเป็นสังเขปต่อไปนี้

1. ไม่มีแผนส่งเสริมหรือพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด
2. ขาดการลงทุนและสนับสนุนจากภาคเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว
3. จังหวัดนนทบุรีไม่ได้ตั้งอยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญ
4. ขาดการให้บริการด้านการท่องเที่ยวรวมทั้งไม่มีคำแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
5. สถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งไม่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม แต่กลับกระจัดกระจายไปทั่วจังหวัด ไม่สะดวกต่อการจัดการท่องเที่ยวแบบ Package Tour
6. สถานที่ท่องเที่ยวส่วนมากมีสภาพทรุดโทรมไม่ได้รับการบูรณะและดูแลรักษา
7. ความยากลำบากในการเดินทางเข้าออกของสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง

สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรีในปัจจุบัน

จากเดิมที่จังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองปิด โดยเฉพาะทางฝั่งตะวันตกมีสภาพเป็นเมืองคันไม่สามารถเชื่อมต่อไปยังจังหวัดข้างเคียงได้อย่างสะดวก ด้วยเหตุนี้จึงอาจพิจารณาได้ว่านนทบุรีเป็นจังหวัดที่อยู่นอกเส้นทางท่องเที่ยว ยกเว้นเส้นทางท่องเที่ยวทางแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบกับเหตุผลอื่น ๆ ทำให้จังหวัดนนทบุรีกลายเป็นเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมาก จึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

มาในปัจจุบันเมื่อมีระบบคมนาคมขนส่งอันทันสมัย เชื่อมโยงพื้นที่ต่าง ๆ ภายในจังหวัด และระหว่างจังหวัดกับจังหวัด ตลอดจนเชื่อมการเดินทางติดต่อกันระหว่างภาคต่อภาคอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการเปิดใช้ถนนวงแหวนรอบนอกช่วงตลิ่งชัน-บางบัวทอง-บางปะอิน ทางหลวงแผ่นดินสายบางบัวทอง-สุพรรณบุรี ถนนรัตนาธิเบศร์ที่เชื่อมถนนงามวงศ์วานจากสี่แยกแกล้งไปถึงถนนบางกรวย-ไทรน้อย และถนนวงแหวนรอบนอก ตลิ่งชัน-บางบัวทอง กับสะพานพระนั่งเกล้าแล้ว ส่งผลให้จังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองที่มีบทบาทด้านการคมนาคมขนส่งที่เด่นมาก เพราะเป็นทางผ่านการเดินทางจากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปสู่ภาคตะวันตกกับภาคใต้ ช่วยย่นระยะการเดินทางไม่ต้องเข้ากรุงเทพฯ ก่อน เหมือนในอดีต ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีผู้เดินทางไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันตกโดยผ่านจังหวัดนนทบุรีจำนวนมาก และมีบริษัทการท่องเที่ยวหลายแห่งจัดการท่องเที่ยวโดยผ่านจังหวัดนนทบุรี บนเส้นทางที่เปิดใหม่นี้เป็นประจำ จึงเป็นผลดีต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรีในอนาคต

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

1. จังหวัดนนทบุรีควรร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรีขึ้น โดยเฉพาะ รวมทั้งให้มีการบรรจุแผนการท่องเที่ยวเข้าไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดทั้งแผนระยะยาว และระยะสั้น
2. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวภายในจังหวัดนนทบุรีให้ประชาชนและบริษัทท่องเที่ยวได้รู้จักอย่างกว้างขวางขึ้น
3. จังหวัดควรให้การสนับสนุนกิจการอันเกี่ยวเนื่องกับการให้บริการการท่องเที่ยวภายในจังหวัด รวมไปถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และหัตถกรรมพื้นบ้านต่าง ๆ ให้คงอยู่ตลอดไป

4. จังหวัดและเทศบาลควรเร่งรัดพัฒนาถนนหนทาง ตลอดจนแม่น้ำลำคลอง ให้สะดวกต่อการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ
5. ส่งเสริมให้มีการจัดนำเที่ยวแบบเช้าไปเย็นกลับโดยทางเรือ จากกรุงเทพฯ มายังชุมชนริมน้ำในคลองสายสำคัญ และโบราณสถานอันมีคุณค่า ผนวกกับการเที่ยวชมสวนผลไม้ และสวนตาลน้อย แทนที่จะให้นักท่องเที่ยวเป็นเพียงทางผ่านไปสู่จังหวัดอื่น ๆ เท่านั้น
6. ให้จัดการเดินเรือควนขยายจากท่าน้ำนนทบุรีไปถึงอ่าวปากเกร็ดเพื่อเพิ่มบทบาทการคมนาคมขนส่งทางน้ำ โดยเน้นให้เห็นทัศนียภาพอันร่มรื่นและสวยงามสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งนี้จะช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในจังหวัดได้ทางหนึ่งด้วย
7. พัฒนาและบูรณะอย่างเร่งด่วนให้กับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งยังควรจัดบริการขั้นพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ที่จอดรถ เป็นต้น

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเพียงแนวทางอย่างกว้าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากการมองปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรีที่เป็นอยู่เท่านั้น การสำรวจวิจัยการท่องเที่ยวจำเป็นจะต้องทำอย่างจริงจังและสมบูรณ์มากกว่านี้เพื่อประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาระยะยาว อย่างไรก็ตามหากได้มีการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดนนทบุรีแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะช่วยให้มีการแพร่สะพัดของเงินในตลาดท่องเที่ยวมากขึ้นแล้ว ผลคืออีกประการหนึ่งก็ยิ่งช่วยให้สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปดีขึ้นอีกด้วย

ภาคผนวก ง

เทศบาลเมืองนนทบุรีกับการขยายตัวของเมือง

บทบาทของเทศบาลเมืองนนทบุรี ซึ่งเป็นองค์การบริหารและปกครองส่วนท้องถิ่น มีภาระหน้าที่รับผิดชอบต่อชุมชนเทศบาลเมืองนนทบุรีโดยตรง การดูแลพัฒนาเมือง การจัดหาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล การที่เมืองจะน่าอยู่อาศัย มีความเป็นระเบียบสวยงามและเป็นไปตามผังเมืองที่ได้มีการวางไว้หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของเทศบาล อย่างไรก็ตามการที่ประชากรได้ขยายตัวหรือมีอัตราการเพิ่มอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการเติบโตและความสลับซับซ้อนของกิจการต่าง ๆ ได้เพิ่มความยากลำบากแก่เทศบาลที่จะต้องเผชิญและแก้ปัญหาชุมชนเมืองให้หมดสิ้นไป ด้วยข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและบุคลากร

ด้วยเหตุนี้เทศบาลจึงควรทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนเองและวางแผนเตรียมการสำหรับการดำเนินงานในอนาคตต่อไปด้วย

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้พยายามที่จะยกเอาแผนพัฒนาเทศบาลซึ่งเป็นแผนสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการพัฒนาเมืองมากกว่าแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อให้มองเห็นบทบาทของเทศบาลชัดเจนขึ้น แต่ปรากฏว่ายังไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลขึ้นในช่วง ปี 2516-2526 จึงเป็นที่น่าเสียดายที่ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ จากประเด็นนี้พอจะชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานหรือปฏิบัติการของเทศบาลในแต่ละปีเท่าที่ผ่านมาเป็นการปฏิบัติการแบบงานประจำหรืองานปกติ ไม่มีโครงการพิเศษแต่อย่างใด

ในปี 2526 เทศบาลเมืองนนทบุรี มีรายรับรวมทั้งสิ้น 33,724,304.16 บาท รายรับนี้มาจากเงินภาษี เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ค่าธรรมเนียม และรายได้ประเภทต่าง ๆ ในขณะที่รายจ่ายในปีเดียวกันมีถึง 29,641,757.15 บาท รายรับมากกว่ารายจ่าย 4,082,547.01 บาท แสดงว่าเทศบาลเมืองนนทบุรีมีฐานะเพียงพอที่จะช่วยเหลือตนเองได้ แต่หากมีโครงการพิเศษเพื่อการพัฒนาเมืองขึ้นมาจะเป็นปัญหาที่น่าคิดว่าเทศบาลจะสามารถดำเนินโครงการได้หรือไม่เพียงใด

รายรับรายจ่ายที่นำมาศึกษานี้ เป็นรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานในเขตเทศบาลซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบเพียง 2.5 ตารางกิโลเมตร เท่านั้น ต่อไปเมื่อมีการขยายเขตเทศบาล

เมืองนนทบุรีออกไปเป็น 38.9 ตารางกิโลเมตรแล้ว ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองนนทบุรีย่อมเพิ่มมากขึ้น เทศบาลได้เตรียมพร้อมที่จะรับสถานการณ์ในอนาคตหรือยัง รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และความรับผิดชอบต่อการพัฒนาเมือง นั้นหมายถึงเทศบาลจะต้องจัดสรรงบประมาณและอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอกับพื้นที่รับผิดชอบอีกด้วย

จากการศึกษารายได้ของเทศบาลเมืองเมืองนนทบุรีระหว่างปี 2522-2526 พบว่ารายได้ของเทศบาลแห่งนี้สูงขึ้นทุกปีคือ จากปี 2522 รวมรายได้ทุกหมวด 16,381,124.83 บาท พอมาถึงปี 2526 รายได้รวมทุกหมวดได้เพิ่มขึ้นเป็น 33,724,304.16 บาท แสดงให้เห็นว่าเทศบาลเมืองนนทบุรีแห่งนี้มีฐานะมั่นคงเพียงพอจะเลี้ยงตัวเองได้

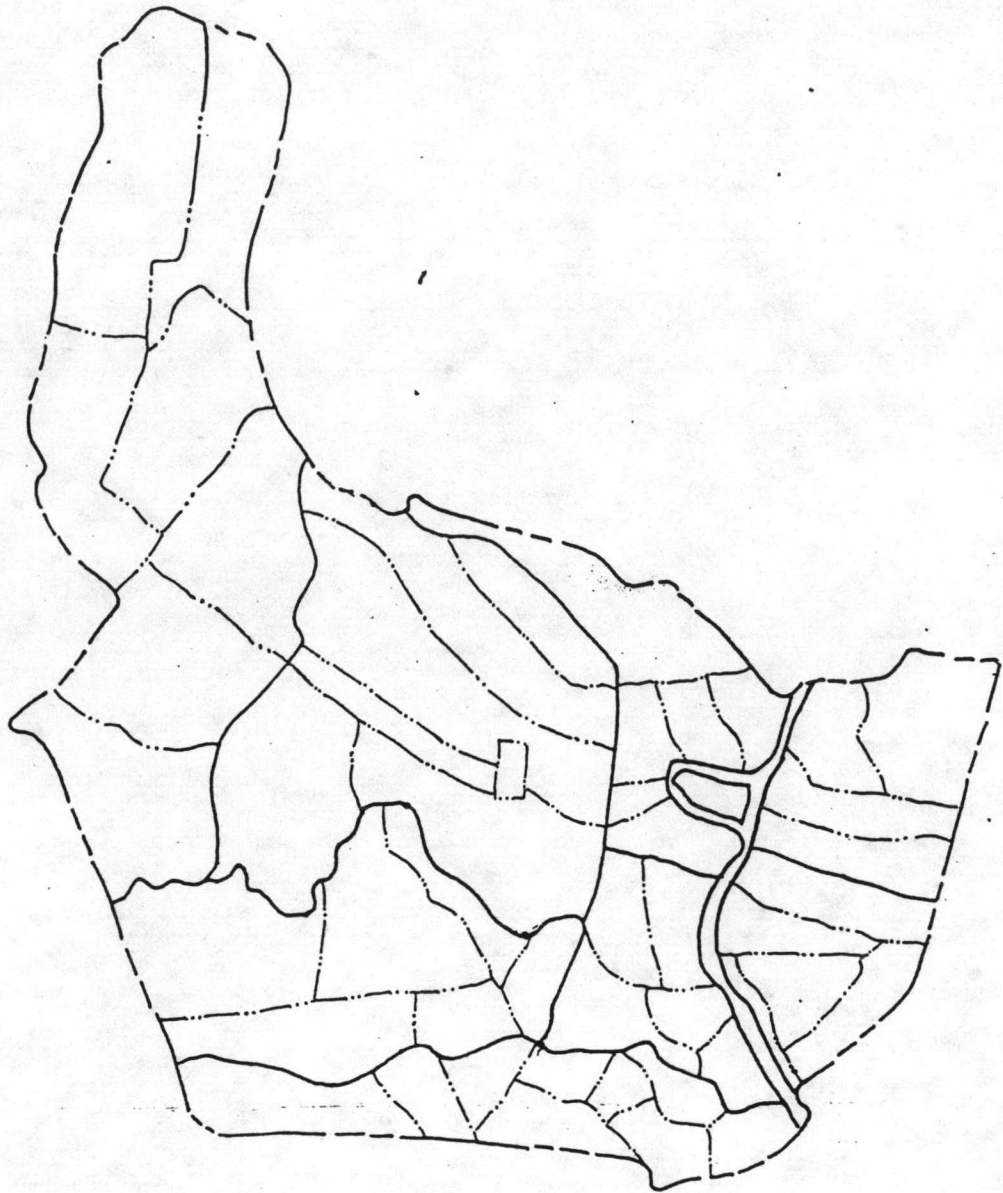
ในส่วนของการพัฒนาเมืองที่น่าจะเกี่ยวกับเทศบาลโดยตรง มีแนวทางหลักอยู่สามประการ คือ

1. จะคงพัฒนาตนเอง
2. จัดทำแผนพัฒนาเทศบาล
3. กำหนดแนวทางพัฒนาเมืองไว้

นับเป็นเรื่องยุ่งยากไม่น้อยที่เราจะผลักดันให้เทศบาลก้าวเข้ามามีบทบาทในการเป็นองค์กรซึ่งรับผิดชอบในการบริหารและพัฒนาชุมชนเมือง เพราะเท่าที่ว่าจะต้องให้เทศบาลเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเองเสียก่อน และตราบเท่าที่เทศบาลยังพัฒนาขีดความสามารถของตัวเองได้อย่างไม่เต็มที่นั้น การจะจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลดูเหมือนจะเป็นเรื่องยุ่งยากไม่น้อย ยิ่งการกำหนดแนวทางพัฒนาเมืองด้วยแล้ว นับว่าเป็นปัญหาที่น่าหนักใจอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่าภายหลังปี 2526 ไปแล้ว เทศบาลเมืองนนทบุรีก็ได้มีการวางแผนพัฒนาระยะยาว (แผน 5 ปี) ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีแผนพัฒนาเทศบาลแล้ว แต่การพัฒนาเมืองยังคงถูกจำกัดอยู่ ทั้งนี้เพราะเทศบาลเมืองนนทบุรีจะต้องดำเนินการตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเท่านั้น จะกระทำโดยลำพังและเอกเทศไม่ได้ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนตลอดจนการประสานงานจากภาคเอกชนอีกด้วย

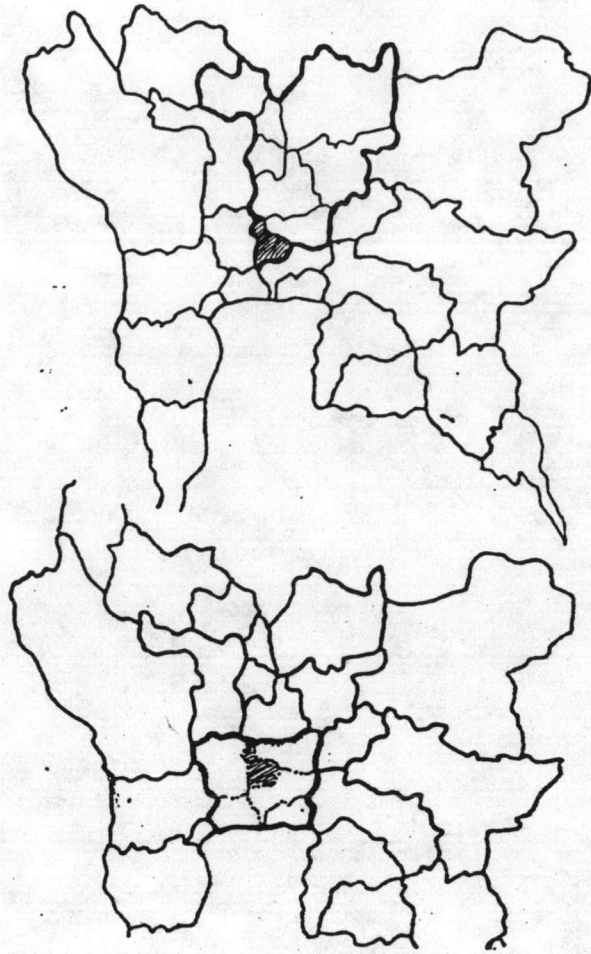
บัญชีที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนนทบุรี

แผนที่ 1 ที่มา: สำนักผังเมือง

แสดง ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดนนทบุรี

ภาคกลาง

ภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนนทบุรี

แผนที่ 2 ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แสดง การแบ่งและจัดภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กับภาคกลาง

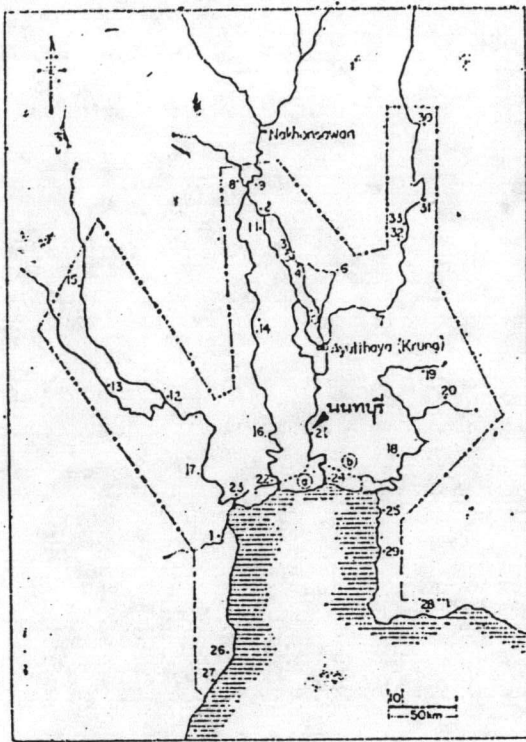

図1 Wong Ratchathani (城内) の諸田
 テキスト(A)により作図(番号は前ページの表に対応)
 ㊦ Mahachai 運河 (1545-1722)
 ㊧ Samrong 運河 (1498)

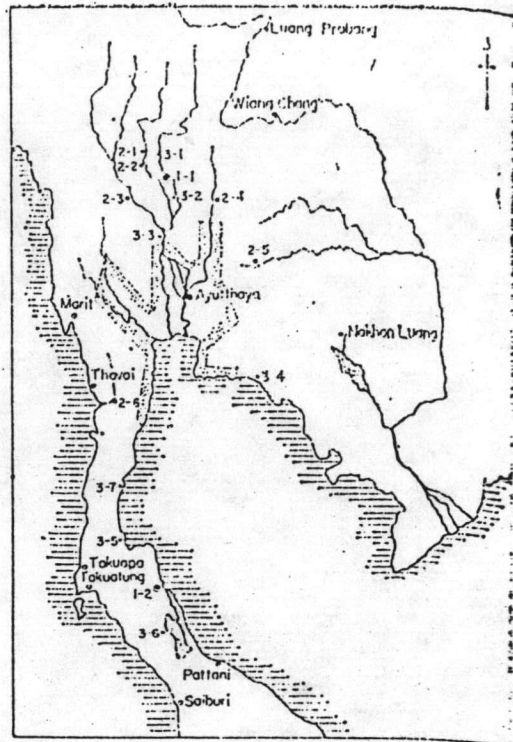
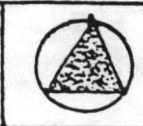

図2 第1~3級田の所在地
 ● 首府 ● 第1級田 ● 第2級田 ● 第3級田 ○ テキストA
 に含まれていない諸田 □ 内は城内 (Wong Ratchathani)
 番号は117ページの表に対応する (例1-1は第1級田の17番
 Phitsanulok)

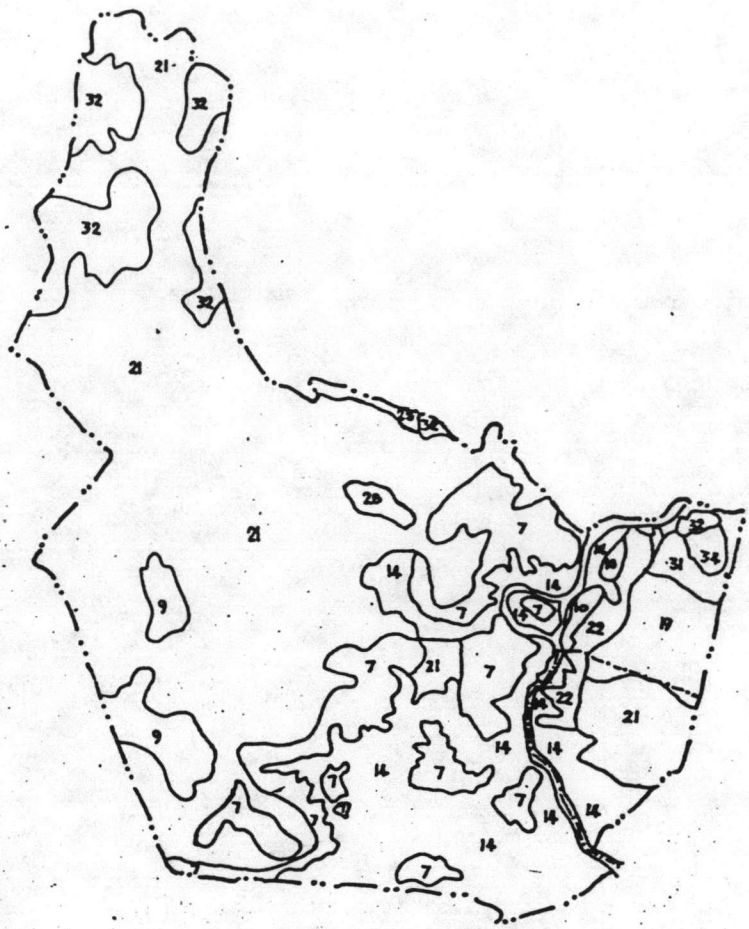
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนนทบุรี

แผนที่ 3 ที่มา:

แสดง ที่ตั้งเมืองนนทบุรี ในวงทศานี สมัยกรุงศรีอยุธยา

สัญลักษณ์

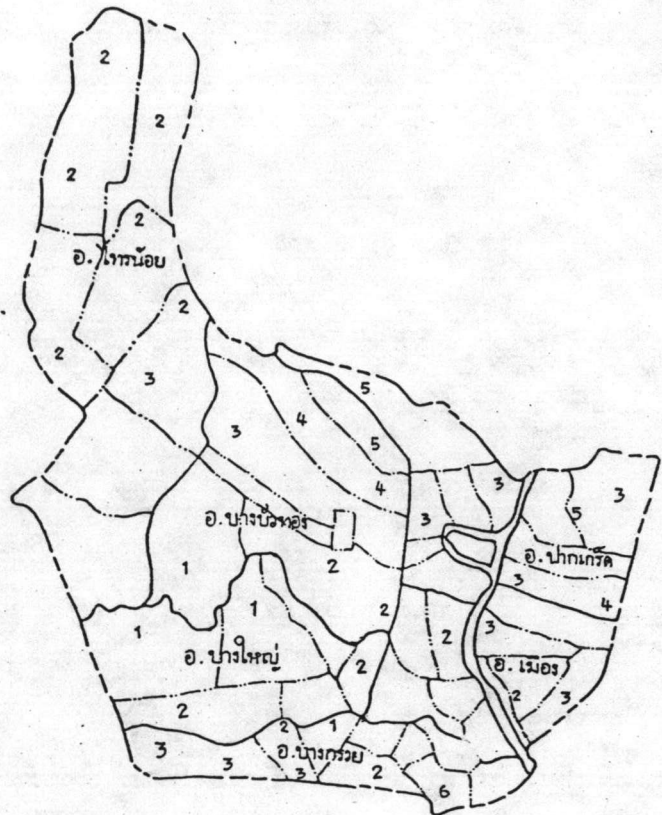
7	ดินบกออก	25	ดินอนุชยา
9	ดินบางเลน	28	ดินรังสิต
10	ดินบางเลนหน้าดินถูกร	31	ดินชัยภูมิบุรี
14	ดินอนบุรี	32	ดินเลินา
19	ดินฉะเชิงเทรา	34	ดินองครักษ์
21	ดินบางเขน	37	ดินเป็นกรดจำแนกไม่ได้
22	ดินบางเขนหน้าดินถูกร		

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนนทบุรี

แผนที่ 4 ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

แสดง ลักษณะชุดดินในจังหวัดนนทบุรี

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนนทบุรี

แผนที่ 5 ที่มา : กรมทรัพยากรธรณี

แสดง ระดับความสูงต่ำของพื้นที่

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนนทบุรี

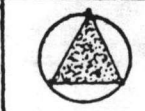
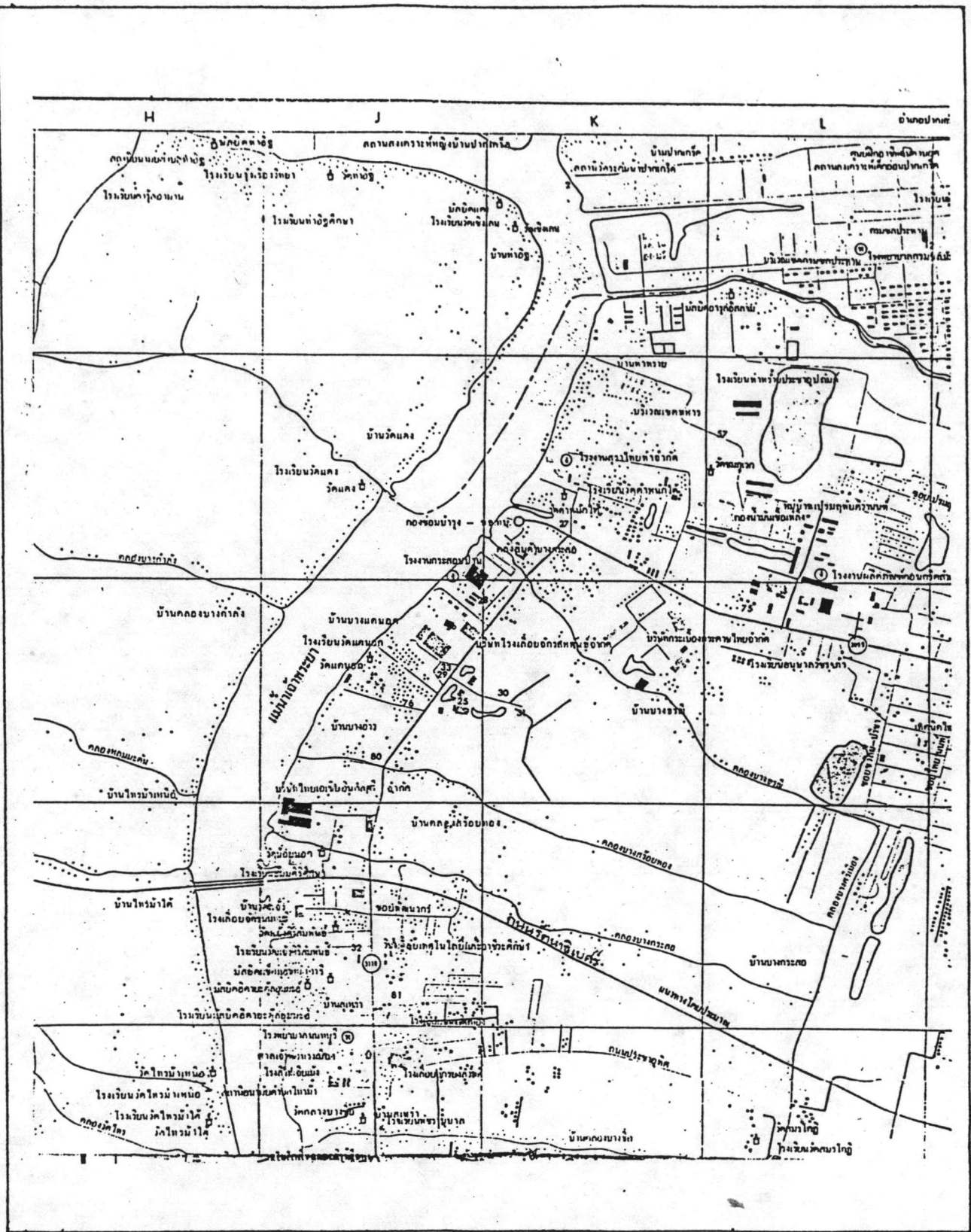
แผนที่ 6 ที่มา : กรมชลประทาน

แสดง โคห์ข่ายระบบคลองภายในจังหวัดนนทบุรี

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนันทบุรี

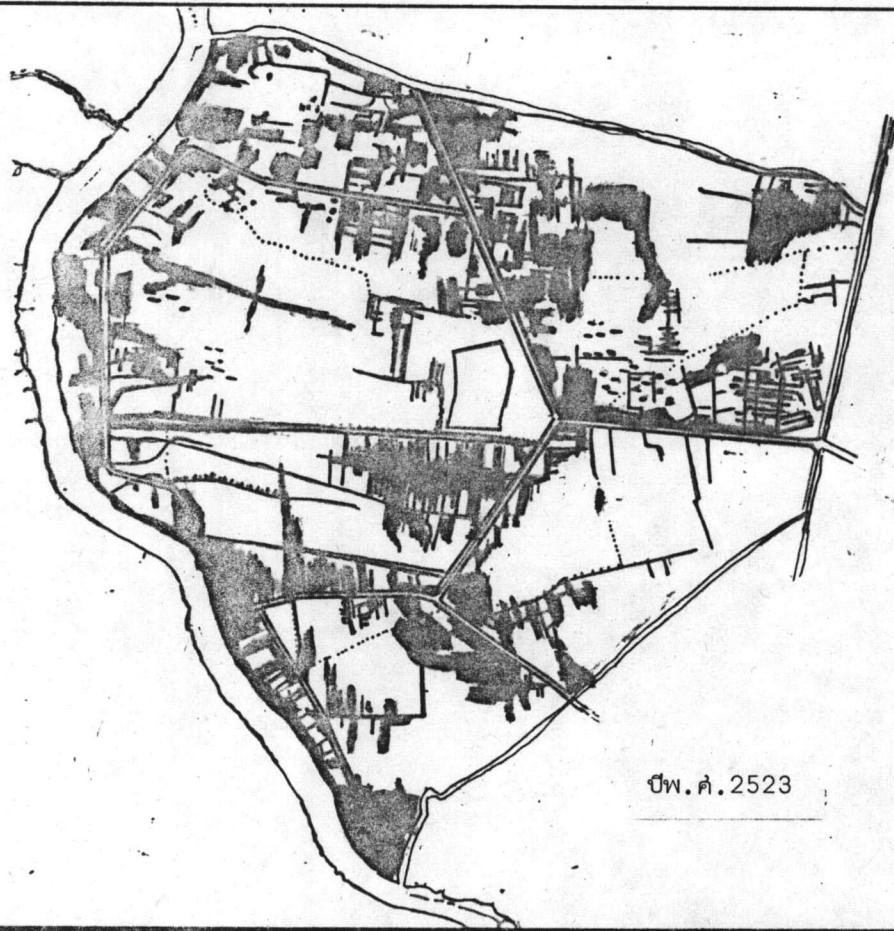
แผนที่ 8 ที่มา: กรมแผนที่ทหาร

แสดง สภาพชุมชนจังหวัดนันทบุรี บริเวณตำบลบางกระสอและตำบลท่าทรายในเขตเทศบาลเมืองนันทบุรี

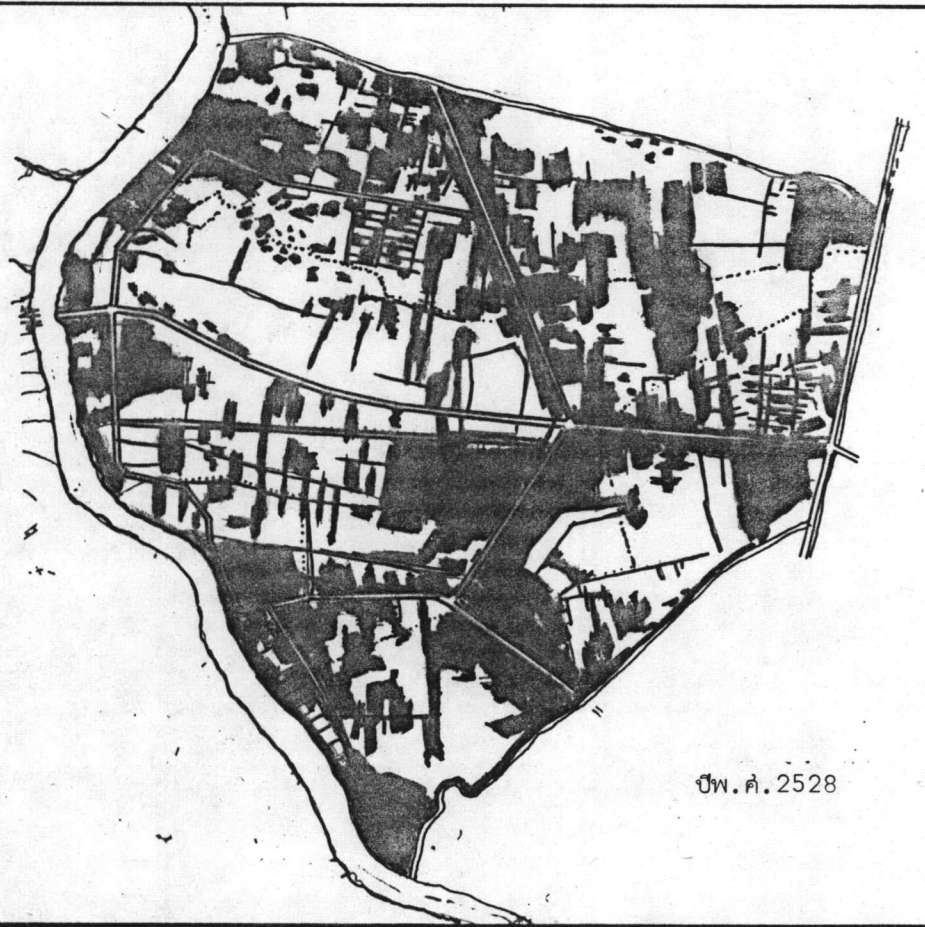

ปีพ.ศ. 2523

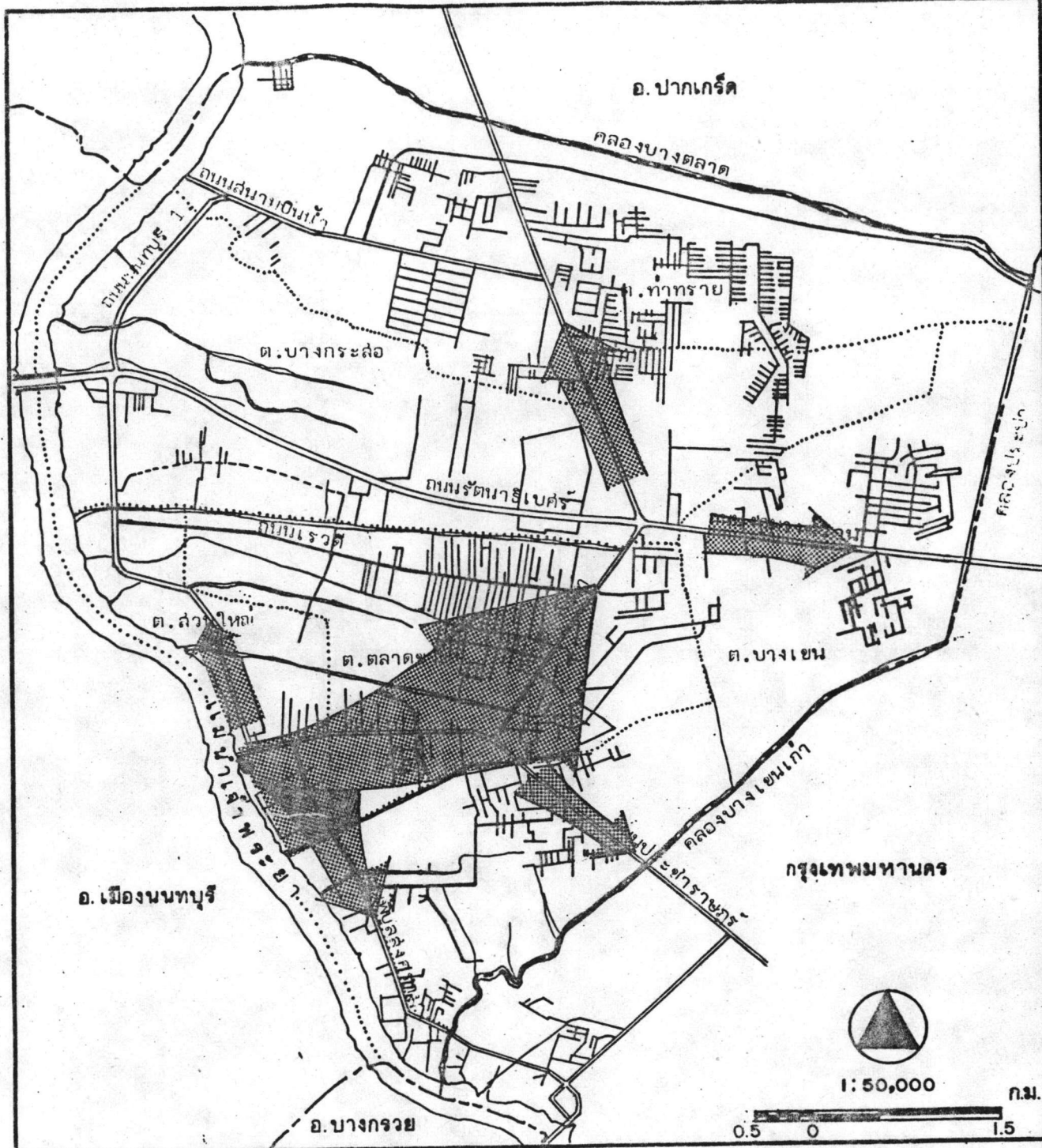

ปีพ.ศ. 2528

แสดง การขยายตัวของชุมชน (Built-up area)

- ชุมชนเมือง
- ที่ว่าง
- ถนน

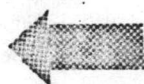
ที่มา ภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ. 2523, 2528

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนนทบุรี

แหล่ง: ทิศทางการขยายตัวของชุมชน

แผนที่

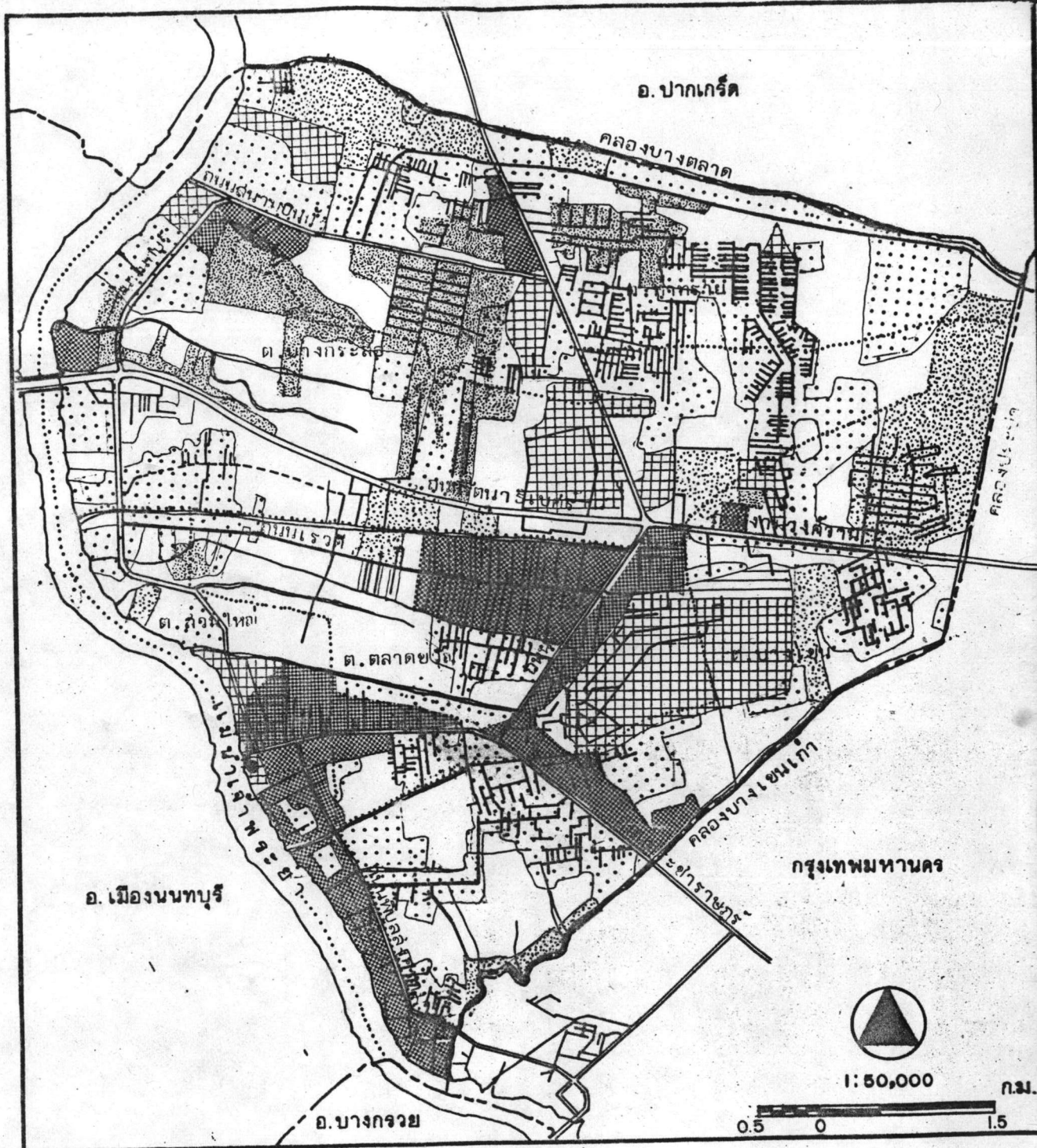

ทิศทางการขยายตัว

- สำนักงานเทศบาล
- เขตของจังหวัด
- - - - - เขตของอำเภอ
- ..... เขตของตำบล
- ถนน
- ~~~~~ คลอง

ที่มา:

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนนทบุรี

แสดง: การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2530

แผนที่

- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
- สถาบันราชการ
- ที่ว่าง

- สำนักงานเทศบาล
- เขตของจังหวัด
- เขตของอำเภอ
- เขตของตำบล
- ถนน
- คลอง

ที่มา:

ประวัติผู้เขียน

นายจิตชัย เฝ่ออินจันทร์ เกิดเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2505 ที่จังหวัดลพบุรี สำเร็จ
การศึกษาปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เมื่อพ.ศ. 2525 เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทบัณฑิต ในภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2526 ปัจจุบันรับราชการ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่
บริหารงานทั่วไป 4 ฝ่ายบริหารงานทั่วไป โรงพยาบาลสำโรงทาบ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์

